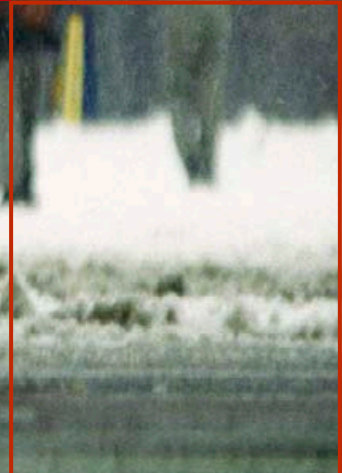

KOKONAISVALTAISTA TUKEA YKSILÖLLE

– poimintoja Equal-hankkeiden
hyvistä käytännöistä

KOKONAISVALTAISTA TUKEA YKSILÖLLE

– poimintoja Equal-hankkeiden hyvistä käytännöistä

Equal-yhteisöaloiteohjelman hankkeissa on kehitetty ratkaisumalleja kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asetuksessa olevien henkilöiden työllisyyden parantamiseksi ja syrjäytymisen estämiseksi. Toimintaa rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto.

Tämä julkaisu kuuluu Equal-ohjelman kansalliseen teematyöskentelyyn. Julkaisussa esitellyt hankkeet ovat osallistuneet ”Kokonaisvaltainen tuki yksilölle” -teemaan, jonka koordinoinnista on vastannut Kuntoutussäätiön hallinnoima Majakka-Beacon -hanke.

Julkaisuun on kerätty esimerkkejä kaikkiaan kolmentoista Equal-hankkeen toiminnasta. Kehittämiskumppanuudet ovat laajoja ja niiden toiminta on varsin monimuotoista. Kattavan kuvan hankkeissa kehitetyistä toimintamalleista saa hankkeiden loppuraportteista. Tähän julkaisuun on koottu tapauskuvauksia, jotka koskevat vain pientä osaa hankkeiden toiminnasta, mutta tarjoavat käytännön esimerkein konkreettisen kuvan kehitetyistä palveluista.

Hankkeissa on kehitetty työllistymiseen johtavia yksilöllisiä toimintamalleja ja palveluohjausta muun muassa pitkäaikaistyöttömille, vajaakuntoisille ja vammaisille, vankilasta vapautuville henkilöille ja maahanmuuttajille sekä taantuvien asuinalueiden asukkaille. Ratkaisumalleiksi kehitettiin tuettua työllistymistä, tukihenkilötoimintaa, matalan kynnyksen tukipalveluita ja asukastuotoimintaa.

Hankkeissa on myös luotu uusia koulutus- ja ohjauskäytäntöjä opiskelijoille opintojen loppuun saattamiseen sekä koulun ja työelämän siirtymävaiheisiin. Hyviä kokemuksia on saatu esimerkiksi oppilaitosten pajoiminnasta, ohjauksellisen työotteen kehittämistä sekä alueellisesta yhteistyöstä. Lisäksi mukana on projekteja, jotka keskittyvät työelämän syrjintää ja epätasa-arvoisuutta esille nostamaan tiedotukseen ja koulutukseen. Hankkeissa kehitettiin yhteistyötä työnantajien ja työyhteisöjen, viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä erilaisten hallinnollisten organisaatioiden välille.

Julkaisu on tarkoitettu hankkeiden yhteistyökumppaneille, sidosryhmille sekä viranomaisille ja päättäjille ja muille kiinnostuneille. Julkaisun esimerkkien toivomme herättävän keskustelua ja antavan virikkeitä palvelutoiminnan kehittämiseen ja uusien toimintamallien juurruttamiselle.

Toimittajat
3.12.2004

SISÄLLYS

- 2 Työpaikka järjestyi sinnikkyydellä ja kielen opettajan tuella
Työn Tiet
- 4 Duuni – rääätälöityjä ratkaisuja työnhakijoille
Equal Response
- 6 Tuettua työllistymistä ja kuntoutusluotsausta pääkaupunkiseudun maahanmuuttajille
Majakka-Beacon
- 8 Päivitettyä ammattitaitoa työntekijälle, rääätälöityä työvoimaa yritykselle
Rehti Meininki
- 10 Palveluohjausta ja tukea työllistymiseen Joensuun seudulla
Joensuun seudun Equal
- 12 Kuriiri toimii matalan kynnyksen kohtaamispaikassa asukastuvalla
Kuriiri
- 14 Asiakaslähtöinen ohjauspalvelu pienten paikkakuntien vahvuudeksi
Operation Work
- 16 Kuntoutusta verkossa
VIK-TORI
- 18 Opinnot rullaamaan pajatoiminnan avulla
OTTE – OpinTieltä TyöElämään
- 20 Myönteinen palaute ja oppimiskokemukset innostivat koulunkäyntiin
Worth the Work
- 22 Nuoret irti rikoskierteestä
Youth RiSe – Rikoskierre Seis
- 24 ”Eihän heterotkaan kerro...”
Seksuuali- ja sukupuolivähemmistöt työelämässä
- 26 Lukibussilla halki Suomen
Lukibussi

TYÖPAIKKA JÄRJESTYI SINNIKKYYDELLÄ JA KIELEN OPETTAJAN TUELLA

Työssä opittu ammattitaito korvaa koulutuksen puutteen

kuntoutukselta
räätälöityä työvoimaa
valmennusta
työn etsintää

2

Pirkanmaalla toimivan Työn Tiet -projektin asiakkaaksi tuli Aasiasta kotoisin oleva nainen, joka oli työelämävalmennuksessa siivousalalla.

Hänen työllistymisensä esteenä oli riittämätön suomen kielen taito, vaikka työntekijänä hän oli tunnollinen ja osaava. Ennen yksityistuntien aloittamista hänen kielitaitonsa oli varsin heikko. Kielen opinnoissa hän edistyi muutoin aika hitaasti, mutta oman alansa sanaston ja ilmaisut hän hallitsi melko hyvin. Kielitaitoa kartutti myös työkaverien ja työn ohjaajan kanssa puhuminen.

Suomen kielen opettaja tapasi asiakkaan säännöllisesti usean kuukauden ajan. He kertasivat siivousvälineiden nimiä, lukivat siivousta ja siivoojan työtä käsitteleviä tekstejä, sekä tutustuivat työohjeisiin. Ohjeissa käytetään ammattisanastoa – esimerkiksi saniteettitilat, sosiaalitilat –, joita ei puhekielessä juuri käytetä.

Suomeen tullessaan siivousalalle haluava asiakas oli luku- ja kirjoitustaidoton, kotimaassaan hän ei ollut käynyt koulua. Suomessa hän oli oppinut kymmenen vuoden aikana suomen alkeet, mutta kielen oppiminen ei ollut vuosiin edistynyt. Hänellä oli kuitenkin selkeä päämäärä: hän halusi työllistyä siivousalalle. Hän oli myös motivoitunut oppimaan tarvittavat tiedot ja taidot.

Asiakas sai vakituisen työpaikan siivousalan yrityksestä. Tavoitteeseensa hän pääsi oman päättäväisyytensä ja projektin tuen avulla. Apua hän sai suomen kielen opettajan ja työohjaajan lisäksi työttömien toimintakeskuksen pajaohjaajalta.

Työn Tiet -projekti oli Tampereen seutukunnan yhteinen työllisyysshanke, jonka toimintamalleja on toteutettu osin sovellettuna kaikissa seitsemässä kunnassa. Hanke muodostui Masto, Samalla aaltopituudella ja Tietoluukku -osaprojekteista. Projektin toteuttamiseen osallistui yli 40 kehittämiskump-pania julkiselta, yksityiseltä ja kolmannelta sektorilta.

LISÄTIETOA:

www.tampere.fi/projekti/tyontiet

Työn Tiet -hankkeessa kehitettiin ja kokeiltiin uusia toimintamalleja, joilla työttömyys saadaan vaihtumaan pitkäaikaiseksi työllistymiseksi. Projekti toimi oppivan verkosto-organisaation kantajana Tampereen seutukunnalla. Laaja yhteistyöverkosto, johon osallistui yli parisataa henkilöä, kehitti seudullista työllisyydenhoitoa yhteisissä teematyöskentelyissä, verkostokouluksissa ja työllisyysfoorumeissa.

TYÖN TIETÄ PITKIN TYÖELÄMÄÄN

Masto-osaprojektissa tarjottiin kielen opetusta ja ammatillista työnohjausta maahanmuuttajille, jotka olivat tukityössä tai työharjoittelussa työpajoilla. Projektin kokemusten mukaan yksilöllinen opetus on erityisen tarpeellista työllistymisen kynnyksellä. Yksilöllinen opetus osoittautui tehokkaaksi menetelmäksi, sillä kielen oppija saa juuri sellaista opetusta, jota hän uudessa työtehtävässään tarvitsee.

Ammattisanaston ja käyttökielen oppii parhaiten työpaikalla.

Samalla aaltopituudella -osaprojektissa työvalmentaja toimi työnhakijan tukena urasuunnittelussa ja avusti tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen hankkimisessa. Työvalmentaja tuki asiakasta työ- tai koulutusjaksojen aikana ja avusti työnetsinnässä. Työnantajille työvalmentaja tarjosi rekrytointiapua uuden henkilöstön palkkaamisessa.

Tietoluukku-osaprojekti on työttömien yhdistyksissä toiminut matalan kynnyksen neuvontapiste, josta sai neuvoja ja ohjausta nimettömästi, ilman ajanvaraus- ta. Työttömien toimintakeskuksessa järjestettiin myös ryhmätoimintaa ja laaja-alaisia terveystarkastuksia. Lisäksi Työn Tiet -hankkeessa järjestettiin metalli- ja rakennusalan koulutusta yhteistyössä alan yritysten kanssa. ●

DUUNI – RÄÄTÄLÖITYJÄ RATKAISUJA TYÖNHAKIJOILLE

Pohjanmaalla kehitettiin yhteistyöllä uusia toimintamalleja syrjäytymisen ehkäisyyn

räätälöityä työvoimaa

kuntoutuksluotsausta

valmennusta

työn etsintää

Harri tuli Duuni-projektiin yli viisikymppisenä.

Takana oli vuosikymmenet runsasta alkoholinkäyttöä, vankeusrangaistuksia ja mielisairaalassa vietettyjä aikoja, projektiin tullessaan hänellä oli meneillään keskeneräisiä oikeusjuttuja. Työttömyyttä oli kertynyt yhteensä vuosikymmeniä, koulutusta hänellä oli kansalaiskoulun verran.

Harri oli projektiin tullessaan lopettanut kokonaan alkoholinkäytön ja halusi aloittaa toisenlaisen elämän, myös halu työllistyä oli kova. Projektin tukihenkilöt uskoivat hänen mahdollisuuksiinsa silloinkin, kun hän päätyi

pätkätöistä työttömäksi tai kun vanhat rikkeet uhkasivat viedä vankilaan.

Duunin aikana Harri totesi olevansa liian vanha opiskelamaan ja mieluummin etsivänsä vaikka huonommin palkattuja pätkätöitä. Niitä hän on löytänyt rakennusalalta. Hän on työskennellyt yksityisissä yrityksissä, yhdistyksissä ja kunnalla ja luonut vähitellen mainetta ahkerana ja tunnollisena työntekijänä. Parissa vuodessa työpätkät ovat pidentyneet ja niiden väliset työttömyysjaksot lyhentyneet. Nykyisin Harri on elämässänsä tyytyväinen mies.

Equal Response -hankkeessa kehitettiin henkilökohtaisen ohjauksen menetelmiä ja hallinnollista yhteistyötä. Hankkeessa tarkasteltiin työllistymisen ongelmia uudesta näkökulmasta ja pyrittiin avaamaan uusia mahdollisuuksia työllistymiseen. Hankkeessa luotiin uusia toimintamalleja työllistymisensä estettä kokevien auttamiseksi työelämään ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Asiakkaan elämäntilannetta tarkasteltiin kokonaisvaltaisesti. Hankkeen kohderyhmänä olivat vammaiset henkilöt, pitkään työttömänä olleet, maahanmuuttajat sekä nuoret työttömät.

Equal Response-projekti on luonut uusia toimintamalleja syrjäytymisen ehkäisyyn. Projektia toteutettiin pilottihankkeina eri puolilla Pohjanmaata. Hankkeen koordinaattorina toimi Vaasan yliopiston Levón-instituutti, kumppaneina oli oppilaitoksia, viranomaisia ja kolmannen sektorin toimijoita.

LISÄTIETOA:

www.equalresponse.net

HENKILÖKOHTAISTA OHJAUSTA JA HALLIN- NOLLISTA YHTEISTYÖTÄ

Duuni-osaprojekti on tarjonnut asiakkaalle yksilöllisten tarpeiden mukaan räätälöidyn koulutuksen ja tuen. Opiskelijan tukena toimi ammattilaisten verkosto, jossa olivat mukana muun muassa työvoimatoimisto ja Vaasan ammatillinen koulutuskeskus. Tarvittaessa asiakkaita on neuvottu raha-asioiden hoidossa tai annettu velkaneuvontaa. Equal Response -projektin apuna on ollut työvoima-

Tuetun työllistymisen palveluita ruotsinkielisellä Pohjanmaalla.

palvelukonsortio, joka on ottanut keskitetysti vastaan työvoimatoimiston kautta ohjautuvia asiakkaita.

Equal Response -projektin osahankkeissa on lisäksi kehitetty tuetun työllistymisen palveluita. Maahanmuuttajataustaisille asiakkaille kehitettiin metallialan ammatillista koulutusta ja ohjaavaa koulutusta sekä kielen opetusta pienryhmissä. Hankkeella pyrittiin vastaamaan tulevaan työvoimapulaan tukemalla tällä hetkellä työmarkkinoiden ulkopuolella olevien työkäisten ryhmien siirtymistä avoimille työmarkkinoille. Osahankkeita toteutettiin sekä suomeksi että ruotsiksi. ●

TUETTUA TYÖLLISTYMISTÄ JA KUNTOUTUSLUOTSAUSTA PÄÄKAUPUNKISEUDUN MAAHANMUUTTAJILLE

kuntoutusluotsausta

räätälöityä työvoimaa
valmennusta
työn etsintää

6

Majakka-Beacon -projektin asiakkaana oli maahanmuuttajataustainen mies, joka oli hakenut pitkään työtä. Terveystilasta rajoitteistaan huolimatta asiakas halusi ehdottomasti työllistyä. Asiakas pohti eri vaihtoehtoja työvalmentajan ja projektin kuntoutusluotsin kanssa. He päätyivät työhön, jota oli mahdollista tehdä seisten ja johon kuuluu päivittäinen liikunta. Työsuhde alkoi työkokeiluna, jonka järjestämisessä, lähinnä paperityössä, työvalmentaja tuki työnantajaa.

Kuntoutusluotsi kävi työpaikalla tutustumassa asiakkaan työolosuhteisiin ja

arvioimassa työhön liittyviä fyysisiä rasitustekijöitä, joiden pohjalta laati ergonomiset suositukset työtehtävien toteuttamiselle. Suomen kielen opettaja kokosi yhdessä asiakkaan kanssa työtehtäviin liittyvää sanastoa ja arvioi työssä vaadittavaa kielitaitoa. Opettaja kävi työpaikalla useamman kerran perehdyttämässä asiakasta uuteen sanastoon ja kielellisiin ilmauksiin.

Vaativampien työtehtävien opettaminen oli työnantajan mielestä liian vaikeaa työntekijän heikon kielitaidon takia. Työvalmentaja osallistui työhön perehdytykseen ja saamiensa kokemusten avulla opetti tehtäviä asiakkaalle. Asiakkaalla ei ollut ongelmia uusien tehtävien omaksumisessa. Hän oppi hallitsemaan koko toimenku-

van ja työnantaja oli tyytyväinen uuden työntekijän työskentelyyn.

Työvalmentaja kyseli työpaikan kuulumisia aika ajoin. Työnantajan mielestä oli hyvä, että ulkopuolista apua on saatavilla, vaikka mitään erityistä ei olisikaan juuri sillä hetkellä ongelmana. Työnantaja kertoi, ettei olisi rekrytoinut henkilöä ilman käytännön tukimahdollisuuksia. Hän koki projektin palvelut hyödyllisiksi ja kynnyksen maahanmuuttajien työllistämiseen huomattavasti madaltuneen. Prosessin lopputuloksena työnhakija solmi työpaikkaan normaalin palkkatyösuhteen.

**Tukea sekä työnantajalle
että työntekijälle.**

Majakka-Beacon -projektiin sisältyi tuetun työllistymisen ja kuntoutuksensaamisen lisäksi maahanmuuttajayhteisöille ja työpaikoille suunnattua tiedotustoimintaa sekä tuetun työllistymisen asiantuntijoiden TRADES-Diploma -koulutusohjelman kehittämistä. Projektin toteuttivat Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit, Amiedu, Inkerikeskus, Iranin ja Irakin työllistämisyhdistys Irty ry, Suomen Somaliliitto ry ja Helsingin yliopiston Tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia. Projektin toimintaa koordinoi Kuntoutussäätiö.

LISÄTIETOA:

www.majakka-beacon.net

Majakka-Beacon -projektissa kehitettiin uusi työllistymiseen tähtäävä palvelukokonaisuus maahanmuuttajille. Hankkeessa autettiin asiakkaita työelämään tuetun työllistymisen toimintamallin avulla. Asiakkaina oli työnhakijoita, joiden työllistymistä ja elämänhallintaa vaikeuttivat muun muassa puutteellinen suomen kielen taito ja terveydelliset tai sosiaaliset ongelmat.

Tuetun työllistymisen periaatteisiin kuuluu työllistyneen omien tavoitteiden mukaisen työn etsintä ja tarvittaessa työtehtävien räätälöinti, rekrytointivaiheeseen liittyvä tuki sekä henkilökohtainen tuki työllistyneelle ja hänen työnantajalleen myös työllistymisen jälkeen. Työnantajalle annetaan tarvittaessa apua

työhön perehdyttämisessä, rekrytointiin liittyvissä pa- peritöissä sekä monimuotoiseen työyhteisöön liittyvissä kysymyksissä.

Hankkeessa työskenteli yksi työvalmentajapari kussakin kaupungissa: Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla. Toinen työparin työvalmentajista oli maahanmuuttajataustainen, toinen kantasuomalainen. Heidän tehtävänä oli työnhakijan työllistymisen edistäminen henkilökohtaisen tuen avulla. Suomen kielen opettajat antoivat tarvittaessa työssä tarvittavan kielitaidon henkilökohtaista valmennusta, pääasiassa työpaikoilla. Lisäksi kuntoutuksensaamisen vastasi kuntoutusta koskeviin palveluohjauksentarpeisiin.

Projektissa kehitettiin myös työ- ja toimintakunnon arviointi maahanmuuttajasiakkaille. Se on perusteel-

linen selvitys asiakkaan työ- ja toimintakyvystä sekä asianmukaisista hoito-, kuntoutumis- ja työllistymismahdollisuuksista. Palvelukokonaisuuteen kuului lisäksi luovan toiminnan ryhmä. Hankkeen toteutuksessa oli mukana myös maahanmuuttajajärjestöjä, jotka tiedottivat omille yhteisöilleen suomalaisen työelämän käytännöistä ja palvelujärjestelmästä.

Hanke sai alkunsa pääkaupunkiseudun kuntien tarpeesta kehittää uusia menetelmiä, joiden avulla parantaa maahanmuuttajien työllisyyttä. Maahanmuuttajien työttömyysaste on moninkertainen kanta- väestöön verrattuna. Maamme maahanmuuttajaväestöstä runsas kolmannes asuu pääkaupunkiseudulla. ●

PÄIVITETTYÄ AMMATTITAITOA TYÖNTEKIJÄLLE, RÄÄTÄLÖITYÄ TYÖVOIMAA YRITYKSELLE

kuntoutusluotsausta

räätälöityä työvoimaa
valmennusta
työn etsintää

Ammatillinen valmentautuminen yrityksessä aloitetaan koulutustarpeen arviointijaksolla. Kuukauden mittaisessa työpaikalle perehdyttämisen vaiheessa ammatillinen valmentaja tukee valmentautujaa ja työyhteisöä. Valmentautuja osallistuu työpaikalla sovittujen tehtävien tekemiseen, tutustuu työyhteisöön ja saa kokonaiskäsityksen yrityksen toiminnasta.

Työpaikalla pidetään alkupalaveri, jossa ammatillinen valmentaja kertoo projektin tarkoituksesta ja etenemisestä. Myös valmentautuja kertoo itsestään ja omista tavoitteistaan. Ammatillinen valmentaja kannustaa valmentautujaa olemaan avoin alusta lähtien. Siten pystytään räätälöimään työ yksilöllisesti sopivaksi ja tukemaan valmentautujaa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti työpaikalla. Tämä edesauttaa myös luottamuk-

sellisten suhteiden luomista työnantajaan. Valmentautujan integroitumista työyhteisöön edistää jakson alkuvaiheessa pidettävä työyhteisöinfo, jonka tarkoituksena on lisätä projektin käytäntöjen tuntemusta. Näin koko työyhteisö voi olla osaltaan tukemassa prosessia eteenpäin.

Jokaiselle ammatillisen valmentautumisen jaksolle laaditaan kirjallisesti yhteinen sopimus, johon kirjaataan valmentautumisen tavoitteet ja käytännön toteutuksen periaatteet. Tavoitteet rakentuvat yksilöllisesti valmentautujan ja työyhteisön kokonaistilanteesta riippuen. Välipalaverissa keskustellaan asetettujen tavoitteiden toteutumisesta, ongelmakohtista ja mahdollisista muutostarpeista. Tässä vaiheessa on mahdollista tarkentaa ja asettaa uusia tavoitteita. Jakson päätteeksi pidettävässä loppupalaverissa arvioidaan tavoitteiden saavuttamista ja mahdollisia koulutustarpeita sekä työstetään jatkosuunnitelmaa. Ammatillinen valmen-

tautuminen voi jatkua samalla työpaikalla, mikäli se on valmentautujan tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaista.

Ammatillinen valmentautuminen jatkuu muutaman kuukauden mittaisilla jaksoilla, joiden aikana ammatitaito päivitetään vastamaan yrityksen tarpeita. Valmentautuja pääsee näyttämään oman osaamisensa ja motivaationsa työnantajalle sekä vahvistamaan taitojaan työtehtävien avulla. Valmentautuminen kohdentuu niihin valmiuksiin, joita on järkevä vahvistaa työllistymisen kannalta. Tarvittaessa valmentautujille ostetaan koulutusosioita ammatillisista oppilaitoksista. Koulutus voidaan räätälöidä työpaikalle, jolloin myös työyhteisö pääsee hyötymään koulutuksesta. Yritykset saavat median kautta merkittävää imagoja mainehyötyä yhteistyöstä. Projektin valmentautujia työllistäneet yritykset saavat Rehti meininki -sertifikaatin inhimillisen ulottuvuuden osoittamisesta yritystoiminnassaan.

Rehti Meininki -hanke loi ammatillisen valmentautumisen osaamiskeskittymän Etelä-Pohjanmaalle viiteen seutukunnalliseen resurssikeskukseen. Tarkoituksena on tukea henkilöitä, joilla on työllistymiseen liittyviä erityistarpeita, integroitumaan avoimille työmarkkinoille. Hanketta hallinnoi Seinäjoen ammattikorkeakoulu ja kumppaneina olivat Alajärven, Alavuden ja Lapuan kaupungit sekä Etelä-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrinen yhdistys.

LISÄTIETOA:

www.rehtimeininki.net

Rehti Meininki -projektiä kehitettiin yhdessä yritysten kanssa uudenlaisia työpaikka- ja rekrytointikäytäntöjä ja tukijärjestelmiä, joiden avulla työvoimapulaa potevat yritykset saavat heille räätälöityä työvoimaa. Työnhakijat saavat mahdollisuuden näyttää omaa osaamistaan ja haluaan uuden oppimiseen sekä vahvistaa työtaitojaan ja valmiuksiaan. Kehitetty malli on nimeltään integroivan työllistymisen toimintamalli.

REKRYTOINTIA YHTEISPELILLÄ

Ammatilliseen valmentautumiseen sisältyy koulutustarpeen arviointia ja räätälöityä koulutusta aidoissa työtehtävissä työpaikalla.

Työnhakija, työnantaja ja Rehti Meininki -projektin ammatillinen valmentaja tekevät valmentautumissopimuksen, jossa määritellään millä ehdoin työllistyminen kyseiseen työpaikkaan on mahdollista.

Ammatillinen valmentautuminen tapahtuu työpaikalla, oikeissa työtehtävissä.

Projektin kokemusten mukaan toimintamalli on sekä työntekijän että työnantajan näkökulmasta hyvä tapa toteuttaa yritykseen sisään-tulovaihe. Yrittäjät sitoutuivat ammatilliseen valmentautumiseen yhdessä tekemisen ja käytännön toimin-

nan kautta. Yrittäjät ovat mukana suunnitteluvaiheesta ja tavoitteiden asettamisesta lähtien. Prosessi etenee vaiheittain, mikä kokemusten mukaan alentaa kynnystä kokeiluvaiheeseen ja antaa työnantajalle mahdollisuuden tutustua rauhassa osallistujaan potentiaalisena työntekijänä.

Ammatillisen valmentautumisen näkökulmasta työllistymisen esteitä ovat muodostaneet olemassa olevat valikoivat rekrytointikäytännöt. Projekti tuki sekä yrittäjää että koko työyhteisöä muun muassa koulutuksen kautta ja toimi välittäjänä mahdollisissa ongelmatilanteissa. ●

Joensuun seudulla on kehitetty aktivoivan ja sosiaalisen työllistämisen mallia, jossa järjestöjen, viranomaisten ja tutkimus- ja koulutuslaitosten osaamisella ja yhteistoiminnalla luodaan heikossa työmarkkina-asemassa oleville uudenlaisia tukimuotoja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Joensuun seudun Equal-hankkeen ja vankilan yhteistyönä kehitettiin vankilasta vapautuvien marginaalisuutta ja rikoskiertä ehkäisevä palveluverkosto. Alueellinen palveluohjausmalli suunnitellaan vapautuvien vankien tarpeiden mukaan yhdessä vankilan sosiaalityön ja palvelutuottajien kanssa, joita ovat muun muassa sosiaali- ja työvoimatoimistot, asunto-toimi, Kriminaalihuoltolaitos sekä päihde- ja mielen-terveyspalvelut.

Kolmekymppisellä, asunnottomalla Penalla ei ollut ammatillista koulutusta, mutta hiukan työkokemusta eri aloilta.

Projektin asiakkaaksi tullessaan Pena oli toista kertaa vankilassa humalapäissään tehdyin rikoksen takia. Yhteistyö Penan kanssa alkoi vankilassa nelisen kuukautta ennen hänen vapautumistaan. Penan kanssa kartoitettiin hänen elämäntilannettaan. Akuutimmat pulmakohdat ja mahdolliset ensi askeleet niiden ratkaisussa koskivat asuntotilannetta, toimeentuloa ja päihdeiden käyttöä.

Jo vankeusaikana yhteistyöhön tuli mukaan työvoimatoimiston virkailija, jolta Pena sai tietoa työvoimahalinnon tarjoamista mahdolli-

suuksista juuri hänen kohdallaan. Penan kanssa keskusteltiin kurseista, terveydentilan tutkimusmahdollisuuksista ja erilaisista työllistymisen vaihtoehtoista. Vankeusajan loppuvaiheessa pidettiin kotikunnan sosiaalityöntekijän ja Penan yhdessä kokoaman tukiverkoston yhteistyöpalaveri. Näin haluttiin välttää aikaisempi vapautumisen jälkeinen turvattomuus, jolloin ei ollut olemassa mitään vastaanotettavaa tahoja apuna kotiutumisen.

Vankilasta vapautuessaan Penalla oli tiedossa virastot, joissa hänen käyntiään odotettiin, ja suunnitelma asiointijärjestyksestä. Pena kävi sosiaalitoimessa ja ilmoittautui työvoimatoimistoon työnhakijaksi. Työvoimaviranomaisen kanssa kartoitettiin eri vaihtoehtoja ja mielenkiinnon kohteita. Vankilassa aloitetun päihdekuntoutuksen jatkamiseksi luotiin yhteys A-klinikkaan,

Joensuun seudun Equal -hanke kehitti aktiivoivan ja sosiaalisen työllistämisen mallia osaprojekteissaan, joita olivat Behmo, Time Out, Maamuuntaja ja Valtamuuntaja. Hanketta hallinnoi Joensuun kaupungin henkilöstöyksikkö ja kumppaneina olivat Joensuun kaupunki, Joensuun seudun työvoimatoimisto, Joensuun yliopisto ja Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry sekä julkisyhteisöjä, yhdistyksiä ja säätiöitä.

LISÄTIETOA:
www.jns.fi/equal

Henkilökohtaisen tukiverkoston avulla kohti työelämää.

jossa alkoivat viikoittaiset terapiakäynnit. Kaikilla käynneillä Penalla oli aluksi tukeaan projektin ohjaaja.

Penalle suuri asia oli asiointi asuntotoimistossa, koska asumisen järjestäminen päihteiden käyttäjälle oli ollut miltei mahdotonta. Vuokra-asunnon löytyminen oli merkittävä askel muiden asioiden järjestämiseen.

Pena tiesi, että ilman pyrkimystä päihdeettömyyteen elämä ei tulisi sujumaan toivotulla tavalla. Hän sitoutui tosissaan päihdekuntoutukseen. Muutaman kuukauden kuluttua Pena tunsivoimensa palanneen ja haluavansa töihin. Ohjaaja keskusteli Penan kanssa atkurssista, A-ajokortin suorittamisesta tai mahdollisesta työelämävalmennuksesta nettikahvilassa, mutta Pena oli kiinnostunut kiinteistöalasta. Ohjaajan kanssa päädyttiinkin soittamaan erääseen kiinteistöalan

työpaikkaan ja sovittiin yhteinen tapaaminen. Pena kertoi avoimesti vankilataustastaan. Mukana ollut ohjaaja kertoi itse luottavansa osallistujan ja piti tärkeänä mahdollisuuden antamista rikoksestaan jo rangaistuksen suorittaneelle henkilölle.

Työnantaja halusi antaa Penalle mahdollisuuden ja työelämävalmennus sujuikin alusta alkaen hyvin. Pena täytti työnantajan odotukset, ja puolen vuoden jälkeen työnantaja solmi hänen kanssa työsuhteen. Työsuhde solmittiin aluksi vuodeksi, koska työnantaja saa palkan maksuun ensimmäiseltä vuodelta yhdistelmätuen. Työnantajan mielestä työsuhdetta voidaan jatkaa yhdistelmätukijakson jälkeenkin, jos kaikki sujuu hyvin. Töitä alalla riittää, ja Pena on ollut mies paikallaan!

Valmistautuminen vapautumiseen yhdessä palveluita tarjoavien kanssa on nähty hyväksi käytännöksi vapautuvien vankien kotiutumisen tukemisessa. Pysyvien muutosten saavuttaminen vaatii kuitenkin motivoituneisuutta ja sitoutumista yhteistyöhön.

Lisäksi projektissa toimi ympärivuorokautista pysäytyshoitoa tarjoava yksikkö 13-17-vuotiaille nuorille. Näillä nuorilla on selvittämiä asioita jollakin elämänsä osa-alueella, esimerkiksi motivaation puutetta koulussa, rajattomuutta tai turvattomuutta kotona. Projektissa on myös kehitetty Joensuun ja lähikuntien asuinalueiden asukastupien toimintaa monikulttuurisina, tietoteknologian hyödyntävinä yksikköinä, jotka tukevat kansalaisten integroitumista työmarkkinoille. ●

KURIIRI TOIMII MATALAN KYNNYKSEN KOHTAAMISPAIKASSA ASUKASTUVALLA

palveluohjausta
koulutusta asukastupatoimintaa

tietotyötä

12

Kuriiri-hankkeessa on kehitetty toimintamalli, joka toimii taantuvien asuinalueiden ja niiden asukkaiden hyödyksi. Toimintamallia kehitettiin Jyväskylässä, Kuopiossa, Rovaniemellä ja Lappeenrannassa. Asuntoaluekohtaisen työskentelyn toimintamallissa tuetaan työttömien asukkaiden työllistymistä ja ehkäistään syrjäytymistä. Projekti toimii lähellä asukkaita ja työttömiä asiakkaitaan, pääosa toiminnasta järjestetään asukastuvilla.

Kalervo on yksin asuva, keski-ikäinen mies. Hän on elämänsä aikana ollut erilaisissa töissä, joihin ei ole tarvittu erityistä koulutusta tai ammatillista pätevyyttä. Varsinaista ammattikoulutusta hänellä ei ole. Kalervo tuli Kuriiri-hankkeeseen tukiyösuhteeseen. Hän hoiti tehtävänsä hyvin ja toimi pian työryhmänsä vastuuhenkilönä.

Kalervon arjen hallintaa ja toimeentuloa on heikentänyt ajoittain liiallinen alkoholin käyttö ja sen lieveilmiönä rahan lainailu kavereilta. Luonteeltaan Kalervo on hiljainen ja välillä itseensä sulkeutunut. Työllä on ollut hänelle vahva sosiaalinen merkitys. Taloudellisen turvallisuuden lisäksi työyhteisön jäsenyys on ollut tärkeä.

Vuoden työllistämisyksikön jälkeen Kalervo jäi työttömäksi. Jonkin ajan kuluttua

hän sai työvoimatoimistosta kutsun toiseen työllisyyskoulutukseen, ja hän tuli asukastuvalla keskustelemaan aiheesta. Sosiaalityönohjaajan kanssa keskusteltiin opiskelun hyvistä puolista, mutta Kalervo epäro. Mieleen tulivat vanhat koulajat, joista ei ollut hyviä muistoja. Häntä rohkaistiin ja tuettiin, ja lopulta hän päätti yrittää. Parin viikon päästä Kalervo kävi asukastuvalla ja kertoi olevansa kursilla mielellään. Harjoittelupaikka järjestyi Kuriiri-hankkeessa tutuissa työtehtävissä.

Nyt Kalervo on saanut määräaikaisen työpaikan kiinteistö- ja puhtaanapitoalan työtehtävissä. Hänelle on työsuhteen aikana tarjottu mahdollisuus hakeutua ammatilliseen jatkokoulutukseen. Hän käy edelleenkin kertomassa kuulumisiaan asukastuvalla ja on tyytyväinen nykyiseen elämäntilanteeseensa.

Projektissa kehitettiin asuntoaluekohtaisen työskentelyn toimintamalli, jossa tuetaan työttömien asukkaiden työllistymistä ja ehkäistään syrjäytymistä. Kuriiri toimi neljässä kaupungissa osaprojekteina. Jyväskylässä toimi Kukkuloiden Kuriiri, Kuopiossa Ekokuriiri, Lappeenrannassa Kanava-Kuriiri ja Rovaniemellä Koura-Kuriiri. Projektia hallinnoi Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry Jyväskylässä.

LISÄTIETOA:
www.kyt.st

Lähtökohtana projektin toiminnalle oli kaupunkien korkea työttömyysaste, toistuvaistyöttömyys sekä julkisen palvelutarjonnan heikentyminen. Tietyille alueille ja väestöryhmille on syntynyt hyvinvoinnin vajetta, ongelmien kasaantumista ja suurempi syrjäytymisen riski sekä heikot mahdollisuudet työllistymiseen.

Asukkaiden osaaminen yhteisön voimavaraksi.

Projektissa havaittiin, että perinteiset työvoimahallinnon ja sosiaalitoimen keinot eivät aina pysty riittävästi vastaamaan alueellisiin tarpeisiin. Taantuvilla

asuinalueilla asuu keskimääräistä enemmän lapsiperheitä, työttömiä, maahanmuuttajia, yksinhuoltajia, nuoria ja opiskelijoita. Näitä ryhmiä yhdistää matala tulotaso tai työttömyys, ja niistä aiheutuvat toimeentulo-ongelmat. Lisäksi 1970-luvulla rakennetuilla asuntoalueilla on tarvetta asutokannan ja ympäristön hoidon parantamiseen.

Asuinalueiden yhdyskuntatyöhön tarvitaan uusia toimintamuotoja ja kaupunkikulttuuriin yhteisöllisyyden tiivistämistä, mikä vaikuttaa viihtyvyyteen ja viime kädessä myös alueen turvallisuuteen. Projektin kokemusten mukaan julkisten palvelujen rinnalle tarvitaan matalan kynnyksen tuki- ja neuvontapaikkoja sekä yhteistyön kehittämistä kolmannen sektorin kanssa.

Kuriirin keinoja vastata asuinalueen ja sen asukkaiden tarpeisiin olivat muun muassa yksilöllinen palveluohjaus, tukityöllistämisen, alueen yhteisöllisyyden vahvistaminen, perhe-työ ja monipuolinen ryhmätoiminta. Projektissa työttömiä työllistettiin palkkatuella kohentamaan asuinympäristöä, mistä hyötyivät alueen kaikki asukkaat. Asuntoaluekohtaista toimintamallia on kehitetty erityisesti Kuopiossa ja Jyväskylässä, tarinalista ryhmätyömenetelmää Rovaniemellä ja talkoorinkitoimintaa Lappeenrannassa. Toiminnassa käytettiin ja kehitettiin paikallisia voimavaroja ja alueellisia yhteistyöverkostoja. ●

ASIAKASLÄHTÖINEN OHJAUSPALVELU PIENTEN PAIKKAKUNTIEN VAHVUUDEKSI

tietotyötä

palveluohjausta
koulutusta asukastupatoimintaa

14

Operation Work -projektissa on kehitetty työllistymiseen tähtäävä integraatiomalli, jonka avulla luodaan edellytykset työmarkkinoille pääsemiseksi ja siellä pysymiseksi – asiakkaiden lähtökohdista, iästä, sukupuolesta ja asuinpaikasta riippumatta.

Hankkeen tavoitteena oli luoda kestävä työllisyysstrategia, jolla pienten paikkakuntien työllisyysongelmat käännetään yhteisön ja erityisesti yksilön eduksi. Hankkeessa kehitettiin pienten paikkakuntien työllisyyspalveluita, ja palveluita kohdennettiin erityisesti niitä tarvitseville henkilöille. Työnhakijoille tarjottiin pitkäkestoista ohjausta ja tukea projektissa ohjaajana toimivan osaamisiamiehen vahvistuksella.

Projektin asiakkaaksi tuli Marjo, keski-ikäinen kahden lapsen äiti.

Koulutustaustana hänellä oli kansakoulu, keskikoulun käyminen oli jäänyt kesken. Marjo oli aiemmin toiminut myynti-, toimisto- ja asiakaspalvelutehtävissä, mutta hän uupui liiasta työmäärästä, ja erosi työstä omasta pyynnöstään. Marjolle oli tarjottu useita työmahdollisuuksia, mutta hän tunsu itsensä masentuneeksi, eikä tässä elämänvaiheessa tuntenut jaksavansa tehdä ainakaan kokopäivätyötä. Hän tarvitsi aikaa selvittää itselleen, mitä työtä haluaisi tehdä tulevaisuudessa.

Marjo sai infokirjeen projektin järjestämästä kurssista ja

tuli keskustelemaan projektin ohjaajan luo tilanteestaan. Hän halusi arvioida elämäntilannettaan uudestaan ja löytää uuden työpaikan. Hän halusi löytää myös omat voimavaransa, omat rajansa, sekä keinonsa työssä jaksamiseen. Ohjaaja kertoi Marjolle projektin järjestämän kurssin tarkoituksesta. He olivat yksimielisiä siitä, että Marjon kannattaisi hakea kurssille.

Kurssin alkukartoituksessa käytiin läpi asiakkaan tavoitteet ja odotukset. Kolmen kuukauden kurssilla tehtiin henkilökohtainen opintosuunnitelma ja muun muassa tutustuttiin erilaisiin työ- ja koulutuspaikkoihin. Kurssin harjoittelujakson Marjo suoritti koulunkäyntiavustajana. Hän piti työstä erityisen paljon ja sai työstään hyvää palautetta. Marjo tunsu löytäneensä työn, jota hän haluaisi tehdä jatkossakin.

Operation Work -projekti loi paikallisiin oloihin muokattavan työllistymismallin neljällä paikkakunnalla Kinnulassa, Laukaan Lievestuoreella, Paraisilla ja Pietarsaassa. Lisäksi kumppanina oli Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen Kolmannen sektorin asiantuntijuus -hanke.

LISÄTIETOA:

www.operationwork.net

Marjo oli erittäin tyytyväinen projektiin ja kurssille tuloon. Mieliala ja itsetunto olivat kohonneet ja hän tunsi löytäneensä alan, jolla todella haluaa työskennellä. Kurssin päätyttyä Marjo otti yhteyttä eri kouluihin ja tiedusteli, mitä mahdollisuuksia hänellä on saada töitä koulunkäyntiavustajana.

Hän toimi koulunkäyntiavustajan sijaisena viikon ajan ala-asteella. Työnantajan mielestä hän soveltui erinomaisesti koulukäyntiavustajaksi, vaikka hänellä ei ollut ammattitutkintoa. Tämän jälkeen Marjo sai koulunkäyntiavustajan paikan koulusta seuraavaksi vuodeksi. Parhaillaan Marjo suorittaa koulunkäyntiavustajan opintoja ja pitää edelleen yhteyttä projektin ohjaajaan.

Osaamis- asiamiehen avulla uuteen ammattiin.

Kukin Operation Work -hankkeen osaprojekteista toteutti paikallisen kokeilu-hankkeen, joka lähtee yksilön työnsaantiin liittyvistä tarpeista. Ihmisiä on avustettu ylläpitämään työkykyään ja ammattitaitoaan, ja on kannustettu koulutukseen ja jatko-opintoihin hakeutuvia henkilöitä. Projektissa on tuettu työmarkkinoille pääsemisessä ja siellä pysymisessä.

Ohjauspalvelu on tarkoitettu ensisijaisesti niille, joiden ammatinvalinta on pitkittynyt, koulutus keskeytynyt ja työllistyminen osoittautunut vaikeaksi. Lähtökohtana

on oman osaamisen tunnistaminen ja täydentämisen tarve. Ohjausmalli täydentää jo olemassa olevia työvoima-, sosiaali- ja koulutuspalveluja ja auttaa asiakasta kehittämään työelämässä tarvittavia taitoja. Pitkäkestoinen ohjaussuhde perustuu joustavuuteen, nopeuteen ja luottamuksellisuuteen sekä osaamisiasiamiehen asiakaslähtöiseen ohjauspalveluun. Kehitetty palvelu on nimeltään OWi-ohjausmalli.

Hankkeen kokemusten mukaan OWi-ohjausmalli on osoitus siitä, että luovuus ja joustavuus uusien ratkaisujen kehittämisessä voi olla pienten paikkakuntien valttikortti. Hankkeen tavoitteena on vakiinnuttaa osaamisiasiamiestoiminta pysyväksi käytännöksi pienillä paikkakunnilla. ●

KUNTOUTUSTA VERKOSSA

Virtuaalikuntouttaja tuo palvelut kotiin – monelle myös työpaikan

tietotyötä

palveluohjausta
koulutusta asukastupatoimintaa

16

VIK-TORI-projektissa kehitettiin tietotyön mahdollistava kuntoutusmalli, joka soveltuu vajaakuntoisille tai vammaisille henkilöille kuntoutuksen apuvälineeksi sekä työvälineeksi. Kuntoutujille räätälöidään heidän oman mielenkiintonsa, kykyjensä ja elämäntilanteensa mukainen tietotekniikan hyödyntämiskäytäntö.

Työvälineeksi kehitettiin kuntoutuksen ja työtoiminnan internet-pohjainen kommunikointiverkko – Virtuaalikuntouttaja, joka toimii kuntoutuksen apuvälineenä. Virtuaalikuntouttajan avulla on mahdollista osallistua tietotyövalmennukseen ja työpajatyöskentelyyn kotoa käsin. Se lisää verkostoitumisen ja vertaistuen mahdollisuuksia ja toimii apuvälineenä myös työelämään siirtymisessä.

Tuomo on alle kolmekymppinen mies, joka on opiskellut useita vuosia yliopistossa. Hänen elämänsä tapahtui mullistava käännös teini-iässä, kun hän hyppäsi uima-altaan pohjaan ja vammautui. Yliopisto-opinnot eivät olleet vähään aikaan edenneet, sillä motivaatio opiskelujen jatkamiseen oli heikko. Liikuntavammaiselle ihmiselle työn saaminen ei ole itsensänselvyyttä.

Tuomolle VIK-TORI-hanke oli tuttu, sillä hän oli ollut mukana jo tietotekniikan perustaitokursseilla. Projektin työntekijä vinkkasi hänet mukaan tietotyövalmennukseen. Valmennuksessa ope-

teltiin käyttämään Virtuaalikuntouttajan apuvälineenä sekä arjen ja sosiaalisen elämän että työn näkökulmasta. Tuomo teki mielibändinsä Viikatteen fanisivustot ja pienimuotoinen fanituotebisneskin sai alkunsa. Tuomolle – kuten kaikille muillekin kurssilaisille – oli aikamoinen yllätys, että ”käyttäjät kehittäjinä” -menetelmä todella toimi. Perustaidolla tietokoneen käytössä sai aikaan sähköisiä palveluita, joita oli tottunut näkemään vain tietotyön asiantuntijoiden työn tuloksena.

Kolmen kuukauden valmennusvaiheen jälkeen Tuomoa pyydettiin mukaan osuuskuntaan. Osuuskunnassa työntekijät ovat tasa-arvoisia omistajia ja jäsenten kesken sovitut pelisäännöt mahdollistivat joustavan työnteon. Työtä pystyisi tekemään kotoa käsin. Syn-

VIK-TORI-projektissa kehitettiin tietotyöhön valmentavaa kuntoutusta, kuntoutuksen apuvälineeksi luotiin internet-pohjainen kommunikointiverkko Virtuaalikuntouttaja. Invalidiliiton hallinnoimassa hankkeessa kumppaneina olivat Vakuutuskuntoutus VKK ry, Helsingin, Jyväskylän, Järvenpään ja Kuopion kaupungit sekä Rovaniemen maalaiskunta.

LISÄTIETOA:
www.viktori.net

tyi Osuuskunta Tietohaltia, jossa Tuomo oli yhtenä jäsenistä suunnittelemassa ja pystyttämässä uutta yritystoimintaa.

Tuomo on vastuunkantaja-tyyppiä ja sai paikan uuden yhtiön hallituksesta. Hallituksen jäsenet asuvat eri puolella Suomea ja valtaosa kokouksista tapahtuu Virtuaalikuntouttajan kommunikointikanavia käyttäen. Hallitustyöskentelyn kautta Tuomo sai vastuualueeseen muun muassa työsopimukseen ja liiketoimintasopimukseen liittyviä tehtäviä. Vähitellen yliopisto-opinnotkin alkoivat näyttää tarkoituksenmukaisilta. Tällä hetkellä Tuomo hoitaa Osuuskunta Tietohaltian työnteikijänä help desk -palvelutoimintaa ja tuottaa tietotyövalmennukseen opiskelumateriaalia.

TIETOTEKNIKKAA HYÖDYNTÄVIÄ PALVELUITA KUNTOUTUKSEEN JA TYÖLLISTYMISEEN

VIK-TORI-projekti on tuottanut valikoiman palveluita kuntoutukseen ja valmennukseen, työ- ja harjoittelu-toimintaan sekä tietotyöllä työllistymiseen. Projektin aikana käyttäjinä oli eri ikäisiä henkilöitä, terveitä ja vajaakuntoisia, joilla oli erilaisia koulutustaustoja.

Hankkeen käynnistämisen taustalla olivat uuden, kuntouttavaa työtoimintaa muovaavan lainsäädännön voimaantulo, joka edellyttää erilaisia välineitä sen toteuttamiselle. Lähtökohdana olivat myös ajatukset sekä tietoyhteiskuntakehityksen tasa-arvonäkökohdista vajaakuntoisten ja vammaisten henkilöiden kohdalla, että tietotekniikan

*Tietotyö-
valmennusta
verkossa.*

uusien mahdollisuuksien hyväksikäytöstä kuntoutuksen ja työhön valmennuksen apuna. ●

Kokonaisvaltaista tukea yksilöille

17

OPINNOT RULLAAMAAN PAJATOIMINNAN AVULLA

OTTE-projektissa kehitetään yksilöllisiä tukimalleja opiskelijoille

työssä oppimista

pajatoimintaa
opintojen ohjausta
mentorointia

18

OTTE – OpinTieltä Työ-Elämään -projekti käynnistettiin tukemaan Meri-Lapin nuoria ammattitaidon hankkimisessa ja sitä kautta työllistymisessä. Ammattiopistossa haluttiin kehittää opetusta ja tukipalveluja vastaamaan entistä paremmin opiskelijoiden tarpeita. Tavoitteena oli vähentää koulun keskeyttämistä ja auttaa opiskelijoita tekemään onnistuneita koulutus- ja uravalintoja.

Yhdeksi työtavaksi valittiin pajatoiminta. Ammattiopintojen eri linjoille perustettiin oppimis- ja työpajoja, joissa ohjaajina toimivat pajaohjaajat yhteistyössä opettajien kanssa. Pajat ovat avoimia kaikille opiske-

Pajatyöskentelyyn tullessaan opiskelijalla, nuorella naisella, oli opintoja rästissä ja runsaasti poissaoloja. Hän halusi saada opintonsa kuntoon ja tiesi tarvitsevansa apua koulutehtävissä enemmän kuin suuressa ryhmässä oli mahdollista.

Yhteistyö pajaohjaajan kanssa käynnistyi hitaasti. Vähitellen pajaohjaaja sai opiskelijan houkuteltua tekemään tehtäviä yhdessä hänen kanssaan. Pajaohjaaja huomasi, että etenkin tekstin tuottaminen oli opiskelijalle vaikeaa. Pajaohjaaja ja opiskelija pyrkivät

tapaamaan aina kun luku-järjestyksessä oli tilaa.

Työharjoittelujakson jälkeen koulussa alkoivat pajaohjaajan johdolla matematiikan harjoitukset, jotka olivat opiskelijalle erityisen hankalia. Opiskelija jännitti tenttejä ja kertoi menevänsä lukuun, kun pitäisi mennä samaan tilaan monen tenttikijän kanssa. Ensimmäinen tentti menikin pieleen jännittämisen vuoksi. Opiskelijan usko omaan osaamiseensa ei tuntunut riittävän. Pajaohjaaja ja opiskelija päättivät keskittyä toistaiseksi muihin opintoihin.

Pajaohjaaja ja opiskelijan ryhmänohjaaja tukivat yhdessä opiskelijaa jäljelle jääneiden opintojen suorittamisessa. Matematiikkakin alkoi vähitellen sujua yhteistyön ja suunnitelmallisen

OTTE – OpinTieltä TyöElämään oli Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kuntayhtymän hallinnoima ja Kemi-Tornion ammattiopiston koordinoima hanke, jonka tavoitteena oli ehkäistä Meri-Lapin nuorten syrjäytymistä. Projektin kumppaneita olivat Syväkankaan ja Sauvosaaressa koulut Kemistä, Kemimaan keskuskoulu, Tornion koulutoimi, Kemin ja Tornion sosiaalitoimistot ja työvoimatoimistot sekä Perä-Pohjolan Tuetun Työllistymisen Tuki ry ja Meri-Lapin Työhönvalmennussäätiö.

LISÄTIETOJA:
www.ktao.fi/otte

opiskelun avulla. Pajaohjaajan mukaan opettajien yhteistyöhalukkuus auttoi opintojen järjestämisessä. Sekä kielten että matematiikan opettajat olivat selvillä opiskelijan tilanteesta ja sopivat tentit suunniteltiin yhdessä. Esimerkiksi matematiikassa opiskelija suoritti tenttejä cd-romilla.

Opiskelija valmistui itse laatimansa aikataulun mukaisesti. Nyt opiskelija on suunnitellut perustavansa yhdessä entisen luokkakaverinsa kanssa oman alansa yrityksen. Opiskelija kertoi, ettei hän todennäköisesti olisi valmistunut vieläkkään ilman pajaopiskelua.

lijoille. Pajatoiminnan ydintehtävänä on tukea opiskelijoita ammatin hankkimisessa, ja samalla testataan erilaisia tapoja opettaa, ohjata ja auttaa nuorta.

Opiskelijalle paja tarjoaa yksilöllisen ja työpainotteisen tavan opiskella silloin, kun perinteinen teoriaopiskelu ei jostain syystä hänelle sovi. Pajatyöskentelyllä haetaan lisää joustoa ja yksilöllisempää ohjausta normaaliin koulunkäyntiin. Pian pajatoiminnan käynnistymisen jälkeen todettiin, että myös yleisten elämönhallintataitojen ja yhteistyön kehittäminen nuoren lähi- ja viranomais-

verkostojen kanssa on myös pajassa välttämätöntä, jotta opiskelija saisi riittävästi tukea valmistuakseen ammattiin.

OTTE-projektissa on tuettu nuorten valmistumista ammattiin kehittämällä työvälineitä, tukipalveluja ja koulutusta, jossa otetaan huomioon opiskelijoiden yksilölliset tarpeet. Lisäksi projektissa on kehitetty erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden työssäoppimista sekä yhteistyötä eri viranomaisten välillä. ●

Pajaopiskelusta lisää joustoa koulunkäyntiin.

MYÖNTEINEN PALAUTE JA OPPIMISKOKEMUKSET INNOSTIVAT KOULUNKÄYNTIIN

Worth the Work -projektissa kehitettiin opiskeluun yksilöllisiä ratkaisuja

työssä oppimista

pajatoimintaa
opintojen ohjausta
mentorointia

20

Worth the Work – jokainen ihminen on työn arvoinen -projektissa kehitettiin koulutus-, ohjaus- ja palvelukäytäntöjä ja yksilöllisiä ratkaisuja koulutusjärjestelmään. Tavoitteena on estää väliinpuotoamista ja mahdollistaa erityistukea tarvitsevien onnistunut eteneminen koulutuksen ja työllistymisen siirtävävaiheissa.

”Enää ei huvita olla pois koulusta.”

Kuusitoistavuotias Jere aloitti opinnot ammattioppilaitoksessa.

Jeren peruskoulun päättötodistuksen numerot olivat viitosen ja kuutosien tienoilla. Alkuvuodesta Jere käyttäytyi kovaäänisesti ja levottomasti. Hän oli usein poissa ja kursseja jäi suorittamatta. Projektityöntekijä yritti puuttua asiaan keskustelemalla, mutta Jere ei tuntunut sitoutuvan poissaolojen vähentämiseen.

Opettaja ja projektityöntekijät järjestivät Jerelle ja neljälle muulle opiskelijalle pienryhmätapaamisia noin viikon välein. Kaikille osallistujille oli kertynyt runsaasti poissaoloja. Opiskelijat laativat itselleen tavoitteita, kuten poissaolojen minimoiminen ja puuttuvien kurssien suorittaminen. Tapaamisten tarkoituksena oli käydä säännöllisesti läpi tavoitteet tulevalle viikolle

sekä seurata, miten tavoitteet olivat kuluneen viikon aikana toteutuneet. Joka viikolle tavoitteeksi asetettiin yksi tai kaksi asiaa. Aluksi pelkästään poissaolojen vähentyminen oli riittävän suuri tavoite.

Jere suoritti aluksi yhden puuttuvan kokeen onnistuneesti. Jereä rohkaistiin suorittamaan lisää puuttuvia kursseja ja hän sai myönteistä palautetta onnistumisista. Poissaolot vähenivät aluksi jonkin verran, ja kuukauden kuluttua pienryhmätoiminnan alkamisesta Jeren koulunkäynti oli jokseenkin säännöllistä. Hän korvasi poissaolojaan myös pajatöissä. Jere alkoi ottaa puheeksi henkilökohtaisia asioitaan, kuten kesätyöpaikan hakemisen. Hän kertoi myös asioita, jotka halusi ehdottomasti pidettävän luottamuksellisina. Projektityöntekijän ja Jeren välille oli syntynyt keskusteluyhteys. Kevään aikana poissaolot vähenivät huomattavasti. Jere sanoi itsekin muutaman kerran, ”ettei enää huvita olla pois koulusta”.

Worth the Work oli Hämeen ammattikorkeakoulun ammatillisen opettajakorkeakoulun hallinnoima hanke, jossa kehitettiin erityistä tukea tarvitsevien ammatillista koulutusta ja sen jälkeistä työllistymistä. Kumppaneina olivat Kiipulan aikuiskoulutuskeskus, Kiipulan ammattiopisto, Invalidisäätiön Keskuspuiston ammattiopisto, VATES-säätiö, Epilepsialiitto ja Net Effect Oy.

LISÄTIETOA:

www.worththework.org

Opiskelumotivaatio vaihteli ja välillä opettajan kanssa meni "sukset ristiin". Keskusteluissa pyrittiin rakentamaan käsitystä siitä, millaista sitoutumista koulunkäyntiin häneltä odotettiin. Jeren käsitys koulunkäynnistä oli melko negatiivinen. Hänelle koulu oli ollut paremminkin ikävä velvollisuus vailla onnistumisen kokemuksia. Aiemmat epäonnistumiset koulussa eivät helposti unohtu, vaan haittaavat opiskelua. Vaikeistakin vaiheista huolimatta kannustus näytti tehoavan. Toistuva onnistumisten näkyväksi tekeminen vahvistaa opiskelijan uskoa "onnistumiskierteeseen".

Jere oppi ensimmäisen vuoden aikana paitsi ammatillisia taitoja, myös neuvotte-lutaitoa ja elämänhallintaa. Jeren opiskelu on kolmivuotinen prosessi ja tuen tarve jatkuu edelleen. Onnistumaan rohkaiseminen auttaa opiskelijaa selviytymään vaikeistakin ajoista.

Worth the Work -projektin pilottihankkeessa kehitettiin opettajien ohjauksellista työtä ja opiskelijoiden pienryhmätoimintaa. Selkeät tavoitteet, säännöllinen tuki ja myönteinen palaute onnistumisesta motivoivat koulunkäyntiä. Lyhyen tähtäimen tavoitteiden konkretisoiminen ja seuraaminen auttoi opiskelijoita ymmärtämään, mitä heiltä odotetaan ja jäsentämään opintojensa etenemistä. Opiskelijoiden mielestä heitä kuunneltiin pienryhmässä ja heidän luottamuksensa koulun henkilökuntaan kasvoi. Selittämättömien poissaolojen seuraamukset pyrittiin osoittamaan selkeästi ja niihin puututtiin välittömästi. Lähtökohtana oli löytää uusia toimintatapoja, jotka eivät vaadi rakenteellisia muutoksia tai suuria resursseja, vaan ne voidaan sisällyttää normaaleihin opetuksen kehyksiin.

Worth the Work -projektissa kehitettiin erityisopetuksen ja ohjauksen osaamista sekä erityisryhmien työllistymistä tukevaa toimintaa koulutusorganisaatioissa. Hankkeessa tuotettiin erityispedagogiikan ja erityis-työllistymisen täydennyskoulutusohjelmia, opetus-suunnitelmia ja oppimateriaaleja. Lisäksi kehitettiin työvalmentajakoulutusta sekä verkostotyön ja työpaikkaohjauksen toimintamalleja. ●

Kainuussa ja Koillismaalla on saatu hyviä kokemuksia nuorten lainrikkajien työllistymismahdollisuuksien parantamisesta. Youth RiSe -hankkeen tavoitteena oli nuorten elämän kokonaisvaltainen tukeminen ja uusintarikollisuuden vähentäminen.

Projektissa moni nuori on saanut kiinni normaalia arjesta ja päässyt irti rikoskierteestä. Monille nuorille ohjelmaan osallistuminen vaikutti myönteisesti oikeuden langettamaan tuomiioon. Joissakin tapauksissa nuori sai jopa syyttämättä jättämisspäätöksen.

Hankkeessa kehitettiin kaksi palvelumallia. Interventio-vaihe on suunnattu 15-20-vuotiaille nuorille, jotka ovat syyllistyneet rikokseen tai joiden voidaan arvioida olevan alkavassa rikoskierteessä. Nuori kiinnitetään mahdollisimman nopeasti kolme kuukautta kestävään ohjelmaan, joka sisältää yksilöllisesti räätälöityä

Seitsemäntoistavuotiaalla Pekalla oli takanaan tiukka vuosi.

Yhdessä kavereidensa kanssa hän oli syyllistynyt useisiin omaisuusrikoksiin ja ammattikoulu oli jäänyt kesken. Lisäksi hän oli saanut syytteitä huumausainerikoksista ja ajo-oikeudetta ajosta. Syitä teoille Pekka ei pystynyt esittämään, "ne vaan tapahtu".

Rikossarjan selvittyä Pekalle tarjottiin mahdollisuutta osallistua Youth RiSe -projektin kolmen kuukauden pituiseen interventio-ohjelmaan. Ideana on nopean puuttamisen avulla saada nuori haluamaan muutosta elämänsä ja näyttää viranomaisille, että hän todella haluaa irrottautua rikoksista.

Viranomaiset ottavat Youth RiSen työntekijöihin yhteyttä ollessaan tekemisissä nuoren

kanssa, joka saattaisi hyötyä hankkeesta. Osallistuminen on vapaaehtoista. Tärkein valintaperuste osallistumiselle on nuoren oma motivaatio ja sitoutuminen hankkeen toimintaperiaatteisiin. Nuori allekirjoittaa yhteistointasopimuksen, jossa selvitetään eri osapuolten oikeudet ja velvollisuudet. Ohjelma rakentuu nuoren yksilöllisten tarpeiden mukaan tapaamisille ja toiminnolle.

NUORI ITSE HALUAA MUUTOSTA

Pekkaa kannustettiin ottamaan vastuuta omasta elämästään ajelehtimisen sijaan. Aluksi projektin ohjaaja keskusteli Pekan kanssa kartoittaen hänen elämäntilanteensa. Yhdessä rakennettiin tavoitteellinen suunnitelma. Pekka itse halusi jatkaa koulunkäyntiä, lopettaa huumeiden käytön ja muutenkin saada asiansa kuntoon. Rikoksista hän halusi ehdottomasti eroon. Hänen kohdallaan palvelu-ohjaus merkitsi aluksi yhteydenottoja kotiin, kouluun, A-

Youth RiSe – Rikoskierre Seis oli Kriminaalihuoltolaitoksen Kajaanin aluetoimiston hallinnoima Kainuuseen ja Koillismaalle suunnattu hanke nuorten lainrikkojen ja vankilasta vapautuvien nuorten työmarkkina-aseman parantamiseksi. Hankkeessa olivat mukana toiminta-alueen kunnat eri yksiköineen, poliisilaitokset, oikeusistuimet, päihdehuoltotoimijat ja vankilat sekä edustajatahoja erilaisista nuorisotoimijoista, työpajoista, työttömien järjestöistä ja kouluttajatahoista.

LISÄTIETOA:

www.kriminaalihuolto.fi/13162.htm

klinalle ja sosiaaliviranomaisiin.

Yhteisessä verkostopalaverissa jaettiin vastuu eri viranomaisten välillä. Projektin ohjaaja vastasi Pekan kokonaistilanteen kartoittamisesta ja yhteistyön sujumisesta. Ohjaaja tapasi Pekkaa viikoittain. Käynnit A-klinikalla alkoivat ja Pekka sitoutui viikoittaiseen huume-testaukseen. Koulukuraattorin ja oppilaanohjaajan kanssa varmistettiin, että hän pääsee takaisin kouluun, sosiaalitoimistossa kartoitettiin hänen perhetilannettaan. Pekka sai projektin kautta ammatillisen tukihenkilön, seurakunnan erityisnuorisohjaajan, jonka kanssa tavattiin viikoittain. Yhdessä he koekailivat uusia harrastuksia; kävivät kuntosalilla ja kalastamassa.

Kolmen kuukauden kuluttua Pekalla oli oikeudenistunto rikoksista, joiden vuoksi hän ohjelmaan ohjautui. Projek-

tin työntekijät kirjoittivat lausunnon syyttäjälle, asianajajalle sekä käräjäoikeudelle, jossa kerrottiin projektissa asetetuista tavoitteista ja niiden toteutumisesta. Lausunnossa otettiin kantaa myös siihen, millaisia tukitoimia Pekka projektin päättämisen jälkeen tarvitsisi. Projektin ohjaaja varmisti, että suunniteltu tuki myös jatkuu, eikä katkea projektin päättämiseen. Tässä tapauksessa käräjäoikeus katsoi päätöksessään, että Pekka oli hyötynyt hankkeen ohjelmasta ja kohtuullisesti rangaistusta hänen osaltaan.

Mentori kulkee nuoren rinnalla.

tukea, kuntoutusta, motiivointia ja saattamista jatko-toimiin.

Tukivaihe on suunnattu 18-30 -vuotiaille vankilasta vapautuville nuorille vangeille. Tässä kymmenen kuukautta kestävässä ohjelmassa osallistujia tuetaan vankeusajasta vapautteen siirtymisessä ja rikoksettomassa elämässä kriittisimpien kuukausien yli. Henkilökohtainen tukihenkilö – mentori – auttaa arkiasioissa sekä opastaa koulutuksessa ja työtehtävissä.

PARHAAT TULOKSET TUKIHENKILÖN AVULLA

Nuorten lainrikkojen kuntoutuminen ja uusintarikollisuuden vähentäminen vaatii yksilöllistä ja kokonaisvaltaista työtettä sekä saumattomia tukiprosesseja. Tehokkaimmat tulokset saavutetaan yksilöllisellä palveluohjauksella ja tarvittaessa intensiivisellä arjen tukemisella tukihenkilöiden avulla. Alueellisella yhteistyöllä voidaan taata palveluiden saatavuus ja tehokas kohdentaminen. ●

”EIHÄN HETEROTKAAN KERRO...”

Uutta tutkimustietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä työelämässä

asenteisiin vaikuttamista **tiedotusta**
tutkimusta **koulutusta**

Kun Liisa kertoo kahvihuoneessa käyneensä viikonloppuna miehensä kanssa elokuvissa, ei monikaan ajattele hänen kertovan heteroseksuaalisuudestaan, vaan viikonlopun vietosta. Mutta kun työtoveri Lasse kertoo viikonloppuna käyneensä elokuvissa miehensä kanssa, kaikki eivät kuule hänen puhuvan viikonlopun vietosta. Monen mielestä hän kertoo homoseksuaalisuudestaan.

Seksuaalisuus ja sukupuoli kietoutuvat työpaikkojen arkisiin käytäntöihin monin tavoin. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen koordinoimassa hankkeessa kerättiin tietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden asemasta ja kokemuksista työelämässä. Tutkimuksella oli hankkeessa tärkeä rooli, sillä Suomessa ei ole aiemmin tutkittu seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen työkokemuksia. Jotta työelämässä tapahtuvaa syrjintää voisi torjua, on ensin

Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus voimavaraksi

selvitettävä, miten ja millaisissa muodoissa sitä ilmenee.

Hanke pyrki muokkaamaan asenteita ja ajatuksia seksuaalisuuden ja sukupuolen normeista ja rajoituksista

Projektin tutkimusraportin ”Eihän heterotkaan kerro...” mukaan suomalaisessa työelämässä käytetään paljon energiaa seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin salailuun.

Puolet seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvista salaa seksuaalisen suuntautumisensa työyhteisössään kaikilta tai lähes kaikilta työtovereiltään. Monille yksityiselämän salailu aiheuttaa ahdistusta ja henkistä pahoinvointia työpaikalla, joka voi näkyä sairauspoissaoloina ja etäisyyden ottona työyhteisön muihin jäseniin.

Seksuaalisen suuntautumisen perusteella tapahtuvaa syrjintää on havainnut työpaikoillaan joka viides miespuolinen vastaaja, naiset hieinan harvemmin. Suoranaisen seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvän työpaikkakiusaamisen kohteeksi on joutunut joka kymmenes seksuaalivähemmistöihin kuuluvista vastaajista.

Syrjintää kokeneista seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvista vain harvat olivat ottaneet yhteyttä ammattiyhdistykseen tai työsuojeluviranomaisiin. Vähemmistöihin kuuluvat eivät tiedä, mistä saada apua, tai eivät usko saavansa asiallista palvelua.

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt työelämässä -hankkeessa haluttiin lisätä tietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä työelämässä ja ehkäistä näihin vähemmistöihin kuuluvien työntekijöiden ja työnhakijoiden syrjintää. Hankkeen toteutti Helsingin yliopiston sosiologian laitos yhteistyössä SETA:n ja STAKES:n kanssa.

LISÄTIETOA:

www.valt.helsinki.fi/sosio/tutkimus/equal

työelämässä. Vaikuttamiskeinoiksi valittiin asiallisen tutkimustiedon kokoaminen ja tiedon levitys. Ennakkoluuloja pyrittiin purkamaan myös koulutuksen ja verkostoitumisen avulla.

Hankkeessa koottiin tietoa yli seitsemältä sadalta seksuaalivähemmistöihin kuuluvilta ja yli sadalta sukupuolivähemmistöihin kuuluvilta henkilöiltä kyselyn avulla. Lisäksi haastateltiin viittäkymmentä näiden ryhmien edustajaa. Tietoa koottiin muun muassa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen avoimuudesta ja salailusta työelämässä, työpaikan ilmapiiristä, kiusaamisesta ja nimittelystä sekä syrjinnästä. Lisäksi tutkimusta tehtiin terveydenhuoltoalalla, kirkon työntekijöiden parissa ja työmarkkinajärjestöissä, sekä tutkittiin sukupuolivähemmistöjen ammatinvalintaa.

KOKEMUS JA TUNTEET KOULUTUKSEN TYÖVÄLINEINÄ

Hanke osallistui kaikkiaan yli 2 500 henkilön kouluttamiseen seksuaalisuuden ja

sukupuolen moninaisuuden liittyvistä teemoista. Koulutustilaisuudet suunnattiin erityisesti sosiaali- ja terveysalojen työntekijöille sekä opettajille. Näiden alojen ammattilaiset voivat edesauttaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden työnsaantia ja työkykyisyyttä, sekä ehkäistä työelämästä syrjäytymistä.

Kouluttajina toimi asiantuntijoiden lisäksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä, jotka kertoivat omia kokemuksiaan sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluiden asiakkaina ja työntekijöinä. Näiden kokemusten avulla haluttiin päästä asiantiedon luennoimista syvemmälle, ja herättää kuulijoissa empatiaa ja ymmärrystä. Työvälineinä käytettiin erilaisia tunteita, joita seksuaalisuuteen ja sukupuoleen ja niihin liittyviin normeihin linkittyy.

LISÄÄ TIETOA – LISÄÄ YMMÄRRYSTÄ

Seksuaalivähemmistöihin kuuluu lesboja, homoja ja

biseksuaaleja. Sukupuolivähemmistöillä tarkoitetaan ihmisiä, jotka rikkovat odotettuja sukupuolimalleja ja -rajoja, kuten transsukupuoliset ja transvestiitit. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla henkilöillä on hankkeen ansiosta saatavilla entistä enemmän tietoa oikeuksistaan.

Työpaikka, jossa tuetaan moninaisuutta, tukee työntekijöiden hyvinvointia ja sitä kautta lisää myös työpaikan tuottavuutta. Kun työpaikoilla ymmärretään, että siellä on monenlaisia ihmisiä, voi moninaisuus näkyä avoimemmin – ei vain vähemmistöryhmien osalta, vaan persoonallisuuksien ja yksilöllisten resurssien osalta.

Projektin tutkimusraportin ”Eihän heterotkaan kerro...” – Seksuaalisuuden ja sukupuolen rajankäyntiä työelämässä, ovat toimittaneet Jukka Lehtonen ja Kati Mustola. Raportin on julkaissut työministeriö vuonna 2004. ●

Lukibussi kiersi kahden vuoden aikana lähes jokaisessa Suomen kunnassa kertomassa oppimiseen liittyvistä ongelmista. Hankkeen tavoitteena oli oppimisen ongelmiin liittyvän tiedon levittäminen ja paikallisten, moniammatillisten yhteistyöverkostojen luominen.

Joka viidennellä suomalaisella arvioidaan olevan jonkinlaisia vaikeuksia oppimisessa. Oppimisvaikeus on usein periytyvää ja se ilmenee erilaisena tapana oppia, hahmottaa ja prosessoida tietoa. Jos oikeanlaista tietoa ja tukea ei ole saatavilla, moni turhautuu ja menettää uskonsa omiin kykyihinsä oppia. Hoitamaton oppimisvaikeudet saattavat aiheuttaa ongelmia opiskelussa ja työelä-

mässä, ja johtaa sosiaaliseen syrjäytymiseen.

Oppimisen ongelmiin puututaan koulussa, mutta ongelmat eivät useinkaan häviä iän myötä. Aikuiset, joilla on oppimisvaikeuksia, eivät aina tiedosta ongelmiansa syytä. He pitävät itseään vain tyhminä ja laiskoina, joilla ei ole ”lukupäätä”.

Lukibussit olivat oppimisvaikeuksista kertovalla materiaalilla varustettuja asuntovaunuja. Ne keräsivät paljon huomiota olles-

Jopa joka viidennellä arvioidaan olevan oppimisvaikeuksia.

Juhani on viisikymppinen keski-suomalainen mies, jolla oli kouluaikana ongelmia erityisesti kirjoittamisessa ja vieraisissa kielissä. Matematiikasta hän on aina pitänyt, samoin fysiikasta ja historiasta, ja pärjäsin näissä aineissa hyvin. Huonon kielitaidon ja puutteellisen kirjoitustaidon vuoksi Juhani ei kuitenkaan oikein luottanut kykyihinsä opiskelijana. Juhani kävi ammattikoulun ja hakeutui töihin metallialalle. Työuransa alkuvaiheissa hän selvisi hyvin, kun piirustukset tehtiin käsin ja muutama puuttuva kirjain siellä täällä ei haitannut.

Lukibussi oli Kuntaliiton hallinnoima tiedotuskampanja, jonka tarkoituksena oli lisätä tietoisuutta oppimisvaikeuksista eri toimijoiden keskuudessa. Hankkeessa olivat mukana Erilaisten oppijoiden liitto, Helsingin seudun erilaiset oppijat, Kuntoutussäätiö, Niilo Mäki Instituutti, Kansalais- ja työväenopistojen liitto, Suomen kirjastoseura, Kirkkohallitus, Opetushallitus, Kansaneläkelaitos, Tunturi-Lapin Oppiva-projekti ja Yleisradio.

LISÄTIETOA:
www.lukibussi.net

Nyt Juhani oli työssään tullut siihen tilanteeseen, että hänen oli pakko opetella englanninkielisen tietokoneohjelman käyttö. Muutoin hän ei voisi jatkaa työelämässä omalla alallaan, josta hänellä oli jo kymmenien vuosien kokemus. Jo ajatuskin opiskelusta tuntui pelottavalta.

Lukibussin vieraillessa alueella Juhani rohkaistui ja päätti vierailla bussissa, toki varmistauduttuaan ensin, ettei kukaan näe. Bussissa Juhani kertoi ongelmistaan ja sai vahvistusta sille, että jotain on tehtävissä.

Juhani hakeutui erityisopettajan juttusille, ja yhdessä he alkoivat laatia mallia, jolla Juhani voisi selvittää ohjelman opettelusta. Yhdessä erityisopettajan ja kurssin ohjaajan kanssa he

kävivät tilannetta ja vaikeuksia läpi. Juhani sai kertoa omista ongelmistaan ja peloistaan ohjelman opettelijamiehen suhteen. Tilanteeseen suhtauduttiin asiallisesti ja ymmärtäväisesti ja Juhani laadittiin oma henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.

Juhani sai rohkaisua kurssin suorittamiseen. Hän rohkautui muutenkin puhumaan oppimisen ongelmista ja kertomaan omaa tarinaansa. Tänä päivänä hän kiertää erilaisissa tilaisuuksissa ympäri maata kertomassa oppimisen kokemuksistaan ja kehottamassa muita hakemaan apua.

saan pysäköitynä toreilla, kirjastojen ja markettien pihoilla sekä vieraillessaan koulutustapahtumissa ja messuilla. Tiedon levittämisestä ja maakunnallisten verkostojen luomisesta vastasivat alueelliset koordinaattorit.

Hankkeen taustalla oli oppimisvaikeuksia koskevan tiedon tarve. Oikeanlaista kuntoutusta ja tukea ei ole edelleenkään riittävästi saatavilla. Palveluiden järjestämiseen tarvitaan moniammatillista, hallinnolliset rajat ylittävää yhteistyötä. Projektin aikana oppimisen ongelmista tiedotettiin eri alojen ammattilaisille, poliittisille päättäjille ja suurelle yleisölle sekä oppimisvaikeuksien kanssa eläville henkilöille. ●

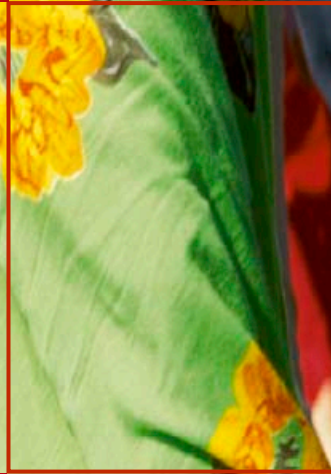
Julkaisija Kuntoutussäätiö

Toimitus Hanna-Mari Seppänen, Hanni Rikala ja Kristiina Härkäpää

Kuvat Garry Black / Kuvapörssi (kansi) ja Harri Tahvanainen / Gorilla (2. ja 3. kannet)

Graafinen suunnittelu Jaana Viitakangas

Painotyö Erweko Painotuote Oy, Helsinki 2004

Equal-yhteisöaloiteohjelman tavoitteena on kehittää uusia toimintatapoja työmarkkinoihin liittyvän syrjäytymisen ja eriarvoisuuden torjumiseksi ja tukea heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden inhimillisiä voimavaroja, elämänhallintaa ja työelämäkynnysten ylittämistä.

Equal-ohjelma perustuu Euroopan unionin työllisyyspoliittisiin tavoitteisiin. Teematyötä on toteutettu kolmentoista Equal-hankkeen yhteistyönä toimenpidekokonaisuudessa 5.1.1 Kokonaisvaltainen tuki yksilölle. Teematyöskentelyn tavoitteena on tuottaa konkreettista ja käytännönläheistä tietoa työllistymisen tukitoimien tuloksellista toteuttamista varten.

Hankkeiden keskinäistä kokemusten vaihtoa – teematyötä – koordinoi Kuntoutussäätiön hallinnoima Majakka-Beacon -projekti.

Lisätietoa: www.majakka-beacon.net/teematyo
Kuntoutussäätiö, PL 39, 00411 Helsinki
puh 09-53041

Kuntoutussäätiö